

Universiteit
Leiden
The Netherlands

A grammar of Mundabli : a Bantoid (Yemne-Kimbi) language of Cameroon

Voll, R.M.; Voll R.M.

Citation

Voll, R. M. (2017, October 26). *A grammar of Mundabli : a Bantoid (Yemne-Kimbi) language of Cameroon*. *LOT dissertation series*. LOT, Utrecht. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/56258>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/56258>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/56258> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Voll, Rebecca

Title: A grammar of Mundabli : a Bantoid (Yemne-Kimbi) language of Cameroon

Date: 2017-10-26

Samenvatting in het Nederlands

Dit proefschrift omvat een descriptieve grammatica van Mundabli, een Zuid-Bantoïde taal die door ongeveer 350 à 450 mensen gesproken wordt in het gelijknamige dorp in de Noordwestelijke provincie van Kameroen. Deze grammatica behandelt een groot aantal onderwerpen, zoals de fonologie, morfofonologie, naamwoordclassificatie, concordantie, het pronominaal systeem, nominale modificeerders en de structuur van nominale constituenten, werkwoordsmorfologie en het verbale complex, seriële werkwoordsconstructies, kleinere woordklassen zoals bijwoorden, ideofonen, basiszinstructuur, bijzinnen, koppelwerkwoorden en niet-verbale predicaten. Daarnaast bevat dit proefschrift hoofdstukken over informatiestructuur en niet-declaratieve zinnen.

De introductie 1 schetst de achtergrond van de taal, haar sprekers, en haar classificatie. Hoewel Mundabli (ook wel bekend onder het endonym **ndʒân**) voorheen werd gerekend tot de Westelijk Beboïde taalfamilie heeft een recentere herclassificatie ertoe geleid dat de taal nu geschaard wordt onder een geografische eenheid Yemne-Kimbi genaamd die Zuid-Bantoïde talen zonder duidelijke affiliatie verenigt. Het tweede deel van dit hoofdstuk (Section 1.2) behandelt het eerdere onderzoek naar Mundabli. Daarnaast geeft dit deel weer hoe het veldwerk is verricht, hoe de data gepresenteerd worden, en wat het gehanteerde transcriptiesysteem is. De data die de basis vormen voor dit proefschrift zijn verzameld tijdens veldwerk in het dorp Mundabli en de nabijgelegen stad Wum. Het corpus dat zo gevormd is bevat zowel spontane als uitgelokte uitingen die als geluidsbestanden opgenomen zijn. De gebruikte orthografie is gebaseerd op het International Phonetic Alphabet (IPA), met enkele aanpassingen, zodat het beter aansluit op het ‘General Alphabet of Cameroon Languages.’

De fonologie van Mundabli staat centraal in hoofdstuk 2. Hierin worden verscheidene aspecten van de fonologie beschreven, waaronder toon, klinkers en medeklinkers, en fonotaxis. Mundabli heeft vier level tonen en een aantal contour-tonen, maar geen downstep of fonetische downdrift; het is een zogeheten discrete level taal, hetgeen betekent dat tonen altijd op min of meer

dezelfde hoogte gerealiseerd worden. In Mundabli is toon contrastief op elke lettergreep. Daar waar naamwoorden over het algemeen hun lexicale toon behouden, verandert het toonpatroon van werkwoorden onder invloed van zaken zoals de positie in de uiting, en tense/mood/aspect.

De consonantinventaris van Mundabli bevat 21 segmenten. Stemhebbendheid is contrastief in de plofklanken, hoewel de labiale stop **b** geen stemloze variant heeft; dit levert een gat in het fonologische systeem op. Er zijn een aantal algemene allofone alternanties aan te wijzen, zoals de spirantizatie van stops voor de hoge klinkers **i** en **u**, het verlies van stemhebbendheid van sonoranten in coda-positie, en de glottalisering van finale nasalen. Ook het aantal klinkers is aanzienlijk, met 13 gewone en vier faryngale klinkers (Mundabli is de enige taal in de Yemne-Kimbi-groep met faryngale klinkers). De faryngale klinkers komen alleen voor in open lettergrepen, en zijn vermoedelijke ontstaan door het wegvallen van velare coda's, die in cognaten in het verwante Mufu wel worden aangetroffen. Het klinkersysteem van Mundabli is verder nog complexer door de hoge mate van variatie tussen sprekers in de uitspraak van de hoge- en midklinkers.

Mundabli staat niet veel clusters toe: alleen sequenties van consonanten gevolgd door glijklanken en van nasalen gevolgd door stops worden aangetroffen, en dan alleen in lettergreep-initiële positie. Lettergrepen zijn open, of hebben een nasaal of **l** in de coda.

Hoofdstuk 3 behandelt de restricties op morfeemstructuur, de interactie tussen morfologie en fonologie, en fonologische processen die over woordgrenzen heen plaatsvinden. Lexicale stammen, affixen en functiewoorden zijn onderhevig aan verschillende structurele beperkingen. Zo zien we in stam-initiële positie regelmatig consonant-glijklank sequenties, terwijl deze in affixen en functiewoorden volledig afwezig zijn. Gesloten lettergrepen en faryngale klinkers vinden we alleen in lexicale stammen, waartegenover staat dat lettergrepen zonder onset alleen in functiewoorden zijn toegestaan.

Prefixen zijn de enige soort affixen, met als uitzondering het infinitiefmorfeem, dat onder bepaalde omstandigheden als circumfix wordt gerealiseerd. Nomina in gender 9/10 hebben een tonale alternantie tussen enkelvoud en meervoud (waarbij de toon in klasse 9 meestal lager is dan die in klasse 10), in plaats van een segmenteel prefix.

Monosyllabische naamwoordstammen kunnen acht verschillende toonpatronen hebben, die in vrijwel alle omstandigheden behouden blijven. Werkwoorden zijn bijna altijd monosyllabisch, en zijn onder te verdelen in drie tonale klassen: **A**, **B** en **C**. Alle werkwoorden binnen een klasse zijn identiek qua toonpatroon, en vertonen dezelfde tonale alternanties onder invloed van onder andere tijd en aspect.

Er zijn ook een aantal morfologische alternanties. Zo is er een groep gender 3/10 nomina die stam-initiële consonantmutatie vertoont, waarbij de initiële consonant alterneert tussen een labiovelaire plosief in het enkelvoud (klasse 3) en een palataal (of vergelijkbare klank) in het meervoud (klasse 10). Werkwoordstammen bestaan in een perfectieve en een imperfectieve vorm. Die

tegenstelling wordt in vormen met een open lettergreep onder andere weergegeven door middel van ablaut, zoals bijvoorbeeld de alternantie tussen een gewone en faryngale klinker. Fonologische processen op het niveau van de frase zijn beperkt tot incidentele klinker-elipsis en het spreiden van een lage toon naar een volgende superhoge lettergreep.

Mundabli heeft een Bantoe-achtig naamwoordklassensysteem, met paren van enkelvoudsklassen en meervoudsklassen, zoals beschreven wordt in hoofdstuk 4. Concordantie vindt alleen plaats bij nominale modificeerders. De nominale klassen zijn meestal niet openlijk gemarkeerd, hoewel de paren in klasse 9 en 10 een tonale markering hebben (zie hierboven). Leenwoorden worden ingedeeld in de klassenparen 1 en 2, of 7 en 8.

Concordantie wordt verder behandeld in hoofdstuk 5. Werkwoorden congrueren met geen enkele van hun argumenten, maar nominale modificeerders congrueren met de nominale klasse van het hoofdnaamwoord. Concordantie wordt gerealiseerd door prefixen, die kunnen bestaan uit een hele lettergreep, een consonant gepaard met een toon, of alleen een toon. Alleen bij de persoonlijke voornaamwoorden vinden we het hele palet van concordantie, terwijl bij nominale modificeerders sommige naamwoordklassen samenvallen.

Pronomina, die zelfstandig of in appositie met een naamwoord kunnen voorkomen, worden behandeld in hoofdstuk 6. In persoonlijk voornaamwoorden bestaat een soort van naamvalsysteem, met vier verschillende tonen voor de volgende zinsposities: preverbaal, niet-preverbaal, volgend op de comitatieve prepositie *ā* en voor een locatieve of dative postpositie. De pronomina voor 1_{SG} en 2_{SG} zijn segmenteel gereduceerd.

Het 1_{SG} voornaamwoord en het interrogatieve voornaamwoord hebben bijzondere datieve vormen. Zinnen met een omgekeerde woordvolgorde hebben een (volledig tonaal) preverbaal ‘dummy’ subject. Mundabli kent een onpersoonlijk subject, welke analoog is aan de passief in andere talen. De vragende voornaamwoorden *mān* ‘wat’ en *ndè* ‘wie’ hebben, in bepaalde context, voorvoegsels van meervouds-naamwoordklassen.

De structuur van de nominale frase en de nominale modificeerders (waaronder demonstratieven, adjectieven, numeralia en adverbia) staan centraal in hoofdstuk 7. Demonstratieven onderscheiden dichtbij en veraf. Mundabli heeft een kleine gesloten klasse van adjectieven. Deze nemen een syllabisch prefix, met uitzondering van klasse 9 (_{SG}) en klasse 10 (_{PL}), waarbij het prefix tonaal is. Sommige telwoorden hebben een vorm van stamallomorfie, afhankelijk van de klasse van het nominale prefix. Zo vinden we vormen als *mbé bǎ-fyé* ‘twee mensen’ (_{CL2}) and *dʒí yí-fyé* ‘twee honden’ (_{CL10}).

Hoewel nominale frases meestal door een eenvoudige conjunctie *āmī* samen gevoegd worden, vinden we ook een inclusieve conjunctieconstructie om combinaties te vormen van pronomina, nomina, of combinaties van beiden. Nominale frases zijn meestal hoofd-initieel, hoewel in een beperkt aantal constructies (zoals de possessief) de volgorde omgekeerd is.

In hoofdstuk 8 wordt de verbale morfologie behandeld, alsmede het verbale complex. Vrijwel alle werkwoordstammen zijn monosyllabisch, en er

bestaan drie inflectionele klassen: A, B en C. Alle werkwoorden binnen een inflectionele klasse hebben eenzelfde toonpatroon voor een gegeven constructie. De imperfectief wordt gevormd door ablaut, hetgeen resulteert in faryngale klinkers.

Er zijn in Mundabli twee toekomstige en vier niet-toekomstige grammaticale tijden, die gemarkeerd worden door middel van preverbale partikels en tonale inflectie. Negatie wordt meestal uitgedrukt door de discontinue markeerder \bar{a} ... $w\bar{5}$, die zich om de verbale kern heen vormt.

Een groot aantal constructies wordt beschreven in dit hoofdstuk, waaronder verscheidene constructies van tijd, en constructies met preverbale markeerders die andere zaken aangeven dan tijd, zoals habitualis, opeenvolging, focus en voorwaardelijkheid. Daarnaast passeren meer gemarkeerde negatieconstructies de revue.

Na de verbale morfologie gaat hoofdstuk 9 verder in op werkwoordconstructies en adverbia. Seriële werkwoordconstructies in Mundabli bestaan uit een ononderbroken blok werkwoorden. Het vaakst komen symmetrische seriële werkwoordconstructies voor, waarbij alle verba een gelijke status hebben. Asymmetrische constructies komen echter ook voor, waarin een of meer werkwoorden de interpretatie van het hoofdwerkwoord beïnvloeden. In de symmetrische constructies is de woordvolgorde vaak iconisch, maar in de asymmetrische constructies is dat niet het geval: De bepalende werkwoorden, die zaken als beweging, aspectualiteit, valentie en wijze uit kunnen drukken, staan meestal rechts van het hoofdwerkwoord. Symmetrische seriële werkwoordconstructies zijn vaste uitdrukkingen, of drukken opeenvolgende gebeurtenissen uit. Sommige grammaticale categorieën worden slechts eenmaal per werkwoordconstructie gemarkeerd, terwijl andere op elk individueel werkwoord voorkomen. Daarnaast zijn er categorieën die van beide mogelijkheden gebruik maken. Verbale adverbia staan meestal in de laatste positie van de core.

In hoofdstuk 10 komen de andere woordsoorten aan bod: adverbia, adposities, temporele en ruimtelijke deixis, ideofonen, en interjecties. Naast de verbale adverbia die in het vorige hoofdstuk besproken zijn heeft Mundabli finale manier adverbia, die bestaan uit een gereduplicateerde stam, voorafgegaan door de adverbializer \bar{a} . Mundabli heeft postposities, maar ook twee preposities: comitatief (\bar{a}) en algemeen locatief (\bar{i}). Postposities zijn vaak afgeleid van naamwoorden. De postpositie $\bar{l}\bar{a}$ heeft een datieve/benefactieve betekenis, terwijl de meeste andere postposities statische spatiale betekenissen uitdrukken. Ideofonen komen veelvuldig voor. Vaak is hier sprake van reduplicatie, en de ideofonen zijn niet onderhevig aan de algemene fonotaxis van Mundabli.

In hoofdstuk 11 wordt de structuur van de basale (dat wil zeggen, pragmatisch ongemarkeerde en declaratieve) zin beschreven. Het onderscheid dat ik maak in valentie is gebaseerd op het maximale aantal argumenten, en niet op het minimale aantal. Het enige verplichte argument in Mundabli is het subject. Intransitieve werkwoorden hebben geen object, terwijl een object optioneel is voor transitieve werkwoorden. Er zijn ook afgeleide intransitieve en transitieve werkwoorden, die daarnaast ook een oblië argument

hebben. De standaardwoordvolgorde is S-V-O-(OBL)-(X), en in zinnen met gemarkeerde informatiestructuur komen ook andere woordvolgordes voor. Er is geen syntactisch onderscheid tussen non-core (oblieke) constituenten en adverbiale frases. Alleen non-core argumenten hebben postposities. Op de pronomina is een naamvalsysteem van toepassing: verschillende vormen worden gebruikt in preverbale posities, niet-preverbale posities, wanneer een pronomen geregeerd wordt door een comitatieve prepositie, of door een datieve of benefactieve postpositie. Mundabli is een atypische marked nominative taal, met nominatief/accusatief alignment. Evidentie voor grammaticale verhoudingen is relatief zwak, maar sterker voor het subject dan voor het object. Het 1_{SG} pronomen en het interrogatieve pronomen voor 'wie' hebben speciale datieve vormen.

Betrekkelijke bijzinnen worden behandeld in hoofdstuk 12. Deze volgen op het hoofdnaamwoord, en alle nominale modificeerders. Typologisch gezien zijn betrekkelijke bijzinnen in Mundabli bijzonder aangezien ze gemarkeerd worden door zowel een (optionele) initiële subordinator en een verplichte interne postverbale markeerder die concordeert met de klasse van het hoofdnaamwoord, onafhankelijk van de grammaticale rol van het hoofdnaamwoord in de bijzin. Vrijwel alle betrekkelijke bijzinnen kunnen een vervanger van het hoofdnaamwoord bevatten, maar dit is alleen verplicht wanneer het hoofdnaamwoord het subject is in de bijzin, of de bezitter in een genitieve frase. Deze voorwaarden zijn vrijwel gelijk in de hoofdzin. Er is geen beperking op de grammaticale relatie van het hoofdnaamwoord in de betrekkelijke bijzin. Het is niet mogelijk om een bijzin te vormen waarbij het hoofdnaamwoord niet een duidelijke grammaticale rol heeft in de bijzin. De mogelijkheden voor inflectie, focus markering en bevraging zijn vrijwel gelijk in betrekkelijke bijzin en hoofdzin. Alleen de reguliere negatiestrategie wordt niet aangetroffen in betrekkelijke bijzinnen, met een enkele uitzondering, namelijk wanneer het hoofdnaamwoord deel uitmaakt van naamwoordklasse 1 en de relatieve markeerder dezelfde vorm heeft als de post-verbale bijzinmarkeerder.

Het belangrijkste koppelwerkwoord is *đř* 'zijn', zo lezen we in hoofdstuk 13. Het werkwoord *třú* 'komen' kan ook als koppelwerkwoord worden gebruikt, en betekent dan 'worden'. Verder bevat dit hoofdstuk een beschrijving van verschillende non-verbale predicaatconstructies, waaronder counterfactual voorwaardelijke constructies en ability-constructies.

Informatiestructuur komt aan bod in hoofdstuk 14. In Mundabli kan informatiestructuur uitgedrukt worden door (onder andere) de volgorde van de constituenten, speciale syntactische constructies, en partikels. Er zijn drie soorten focus: argumentfocus, werkwoordfocus en waarheidsfocus. De eerste wordt weergegeven door een niet-canonieke constituentvolgorde. Cleft constructies kunnen ook argumentfocus uitdrukken. Een subject met focus komt direct na het werkwoordcomplex. Canonieke postverbale constituenten zoals het object kunnen uit focus gehaald worden door ze te verplaatsen naar de positie direct vóór het verbale complex. Oblieke constituenten kunnen in situ focus krijgen. Nominale modificeerders worden verplaatst uit de nominale

frase naar de positie direct na het werkwoordcomplex om focus te krijgen. Topicale objecten worden regelmatig weggelaten. Werkwoordfocus wordt uitgedrukt door canonieke zinnen of door cognate deverbale nominale constructies. Waarheidsfocus wordt uitgedrukt door het adverbium **bán** of door het focuspartikel **tá**.

In hoofdstuk 15 tenslotte, worden de verschillende niet-declaratieve zinstypes behandeld: vraagzinnen (en vraagwoorden), het imperatief, het prohibitief en de aanvoegende wijs. In vraagzinnen is de woordvolgorde meestal gelijk aan die van declaratieve zinnen. Polaire vragen zijn te herkennen aan de zinsfinale markeerder **à**. Inhoudelijke vragen hebben een vraagwoord, dat in de focuspositie direct na het werkwoord staat wanneer het subject bevraagd wordt, en anders zowel in situ als in de focuspositie kan voorkomen. In reported speech krijgen vraagzinnen speciale vraag-markeerders, waarbij onderscheid bestaat tussen vragen die geciteerd worden van de huidige spreker, of een andere. Imperatieven worden gevormd door de (segmenteel ongemarkeerde) werkwoordstam, in combinatie met een toonpatroon dat imperatief uitdrukt — hoewel imperatieve werkwoorden die niet in de eerste positie staan andere toonpatronen hebben. De prohibitief wordt gekenmerkt door een preverbale markeerder, **ǰā**, in combinatie met de imperatieve vorm van het werkwoord. Een subject pronomen is daarbij verplicht. De aanvoegende wijs wordt voornamelijk gebruikt om opdrachten te uiten aan referenten in de eerste of derde persoon, of om een opdracht, die in eerste instantie door iemand anders werd gegeven, door te geven. Het wordt uitgedrukt door middel van een subject pronomen, in combinatie met het toonpatroon van niet-initiële imperatieve werkwoorden in seriële constructies. Imperatieven en aanvoegende wijs vormen met een meervoudige referent worden gemarkeerd door de postverbale markeerder **nǎ**.

De grammatica wordt gecompleteerd door twee geannoteerde teksten in hoofdstuk 16.